ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

z 10. februára 2009 *

Vo veci C-185/07,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článkov 68 ES a 234 ES, podaný rozhodnutím House of Lords (Spojené kráľovstvo) z 28. marca 2007 a doručený Súdnemu dvoru 2. apríla 2007, ktorý súvisí s konaním:

Allianz SpA, predtým Riunione Adriatica di Sicurtà SpA,

Generali Assicurazioni Generali SpA,

proti

West Tankers Inc.,

* Jazyk konania: angličtina.

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda V. Skouris, predsedovia komôr P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts a A. Ó Caoimh, sudcovia P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis, A. Borg Barthet, J. Klučka (spravodajca), E. Levits a L. Bay Larsen,

generálna advokátka: J. Kokott,
tajomník: K. Sztranc-Sławiczek, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 10. júna 2008,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— Allianz SpA, predtým Riunione Adriatica di Sicurtà SpA a Generali Assicurazioni Generali SpA, v zastúpení: S. Males, QC, za právnej pomoci S. Masters, barrister,

— West Tankers Inc., v zastúpení: I. Chetwood, solicitor, za právnej pomoci T. Brenton, a D. Bailey, barristers,

— vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: V. Jackson a S. Behzadi-Spencer, splnomocnené zástupkyne, za právnej pomoci V. Veeder a A. Layton, QC,

— francúzska vláda, v zastúpení: G. de Bergues a A.-L. During, splnomocnení zástupcovia,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: A.-M. Rouchaud-Joët a M. Wilderspin, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 4. septembra 2008,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi na jednej strane Allianz SpA, predtým Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, a Generali Assicurazioni Generali SpA (ďalej len spoločne „Allianz a Generali“) a na druhej strane West Tankers Inc. (ďalej len „West Tankers“), ktorého predmetom bola mimozmluvná zodpovednosť tejto poslednej spoločnosti.

Právny rámec

Medzinárodné právo

3 Dohovor o uznaní a výkone cudzích rozhodcovských rozhodnutí, podpísaný 10. júna 1958 v New Yorku (*Zbierka dohovorov Organizácie spojených národov*, zväzok 330, s. 3, ďalej len „Newyorský dohovor"), stanovuje v článku II ods. 3:

„Súd Zmluvného štátu, u ktorého sa podala žaloba v záležitosti, o ktorej strany uzavreli dohodu v zmysle tohto článku, odkáže strany na rozhodcovské konanie k žiadosti jednej z nich, ledaže zistí, že spomenutá dohoda je neplatná, neúčinná alebo nespôsobilá na použitie."

Právo Spoločenstva

4 Odôvodnenie č. 25 nariadenia č. 44/2001 znie:

„Úcta [Rešpekt — *neoficiálny preklad*] voči medzinárodným záväzkom, ktoré členské štáty prijali, znamená, že toto nariadenie nemá vplyv na dohovory upravujúce špecifické otázky, ktorých zmluvnými stranami sú členské štáty."

5 Článok 1 ods. 1 a 2 tohto nariadenia stanovuje:

„1. Toto nariadenie sa uplatní v občianskych a obchodných veciach bez ohľadu na povahu súdu alebo tribunálu. Neuplatní sa najmä na daňové, colné a správne veci.

2. Nariadenie sa neuplatní na:

…

d) rozhodcovské konanie.“

6 Článok 5 uvedeného nariadenia stanovuje:

„Osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať v druhom členskom štáte:

…

3. vo veciach nárokov na náhradu škody z iného ako zmluvného vzťahu, na súdoch podľa miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, ktorá zakladá nárok na náhradu škody;

…“

Vnútroštátne právo

7 Článok 37 ods. 1 zákona z roku 1981 o Najvyššom súde (Supreme Court Act 1981) stanovuje:

„High Court je príslušný vydať predbežný alebo konečný súdny príkaz vo všetkých prípadoch, v ktorých to považuje za spravodlivé a vhodné…“

8 Zákon z roku 1996 o rozhodcovskom konaní (Arbitration Act 1996) stanovuje v článku 44 s názvom „Oprávnenia súdu, ktoré sa môžu vykonávať na podporu rozhodcovského konania“:

„1. S výnimkou dohody strán má súd na účely rozhodcovského konania a v súvislosti s týmto konaním rovnaké oprávnenie vydať súdny príkaz v prípadoch uvedených nižšie, ako má na účely súdneho konania a v súvislosti s takýmto konaním.

2. Týmito prípadmi sú:

…

e) vydanie predbežného príkazu…“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

9 Počas mesiaca august 2000 narazilo plavidlo Front Comor, ktorého vlastníkom bola spoločnosť West Tankers a ktoré si prenajala spoločnosť Erg Petroli SpA (ďalej len „Erg“) do lodného móla v Syrakúzach (Taliansko), ktorého majiteľom bola spoločnosť Erg, a spôsobilo tak škodu. Zmluva o nájme lode sa riadila anglickým právom a obsahovala ustanovenie o rozhodcovskom konaní (ďalej len „rozhodcovská doložka“) v Londýne (Spojené kráľovstvo).

10 Spoločnosť Erg sa obrátila na svojich poisťovateľov Allianz a Generali, aby získala v rámci rozsahu svojho poistného krytia náhradu škody, a pokiaľ išlo o jej zvyšnú časť, začala v Londýne rozhodcovské konanie proti spoločnosti West Tankers. Spoločnosť West Tankers namietala svoju zodpovednosť za škodu spôsobenú zrážkou.

11 Allianz a Generali po tom, ako nahradili spoločnosti Erg, na základe poistnej zmluvy škodu, ktorú utrpela, podali 30. júla 2003 žalobu proti spoločnosti West Tankers na Tribunale di Siracusa (Taliansko) o náhradu sumy, ktorú vyplatili spoločnosti Erg. Svoju žalobu založili na tom, že podľa článku 1916 talianskeho občianskeho zákonníka na nich prešiel zákonný regresný nárok zo spoločnosti Erg. Spoločnosť West Tankers vzniesla námietku, ktorá bola založená na existencii rozhodcovskej doložky a smerovala proti právomoci tohto súdu.

12 Súbežne začala 10. septembra 2004 spoločnosť West Tankers konanie na High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) (Spojené kráľovstvo), ktorým sa domáhala rozhodnutia, že spor medzi ňou a Allianz a Generali sa má prejednať v rozhodcovskom konaní podľa rozhodcovskej doložky. Spoločnosť West Tankers taktiež žiadala vydať súdny príkaz proti Allianz a Generali, ktorým by sa im zakázalo využiť iné ako rozhodcovské konanie a pokračovať v konaní na Tribunale di Siracusa (ďalej len „anti-suit injunction").

13 Rozsudkom z 21. marca 2005 High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court), vyhovel návrhom spoločnosti West Tankers a vydal „anti-suit injunction", o ktorú žiadala, proti Allianz a Generali. Allianz a Generali podali proti tomuto rozsudku odvolanie na House of Lords. Tvrdili, že vydanie takéhoto súdneho príkazu je v rozpore s nariadením č. 44/2001.

14 House of Lords sa najprv odvolal na rozsudky z 9. decembra 2003, Gasser (C-116/02, Zb. s. I-14693), a z 27. apríla 2004, Turner (C-159/02, Zb. s. I-3565), ktorými sa malo v podstate rozhodnúť, že súdny príkaz zakazujúci zmluvnej strane začať alebo pokračovať v konaní na súde členského štátu nie je v súlade so systémom, ktorý zaviedlo nariadenie č. 44/2001, a to aj napriek tomu, že bol vydaný vecne príslušným súdom podľa tohto nariadenia. Malo sa tak rozhodnúť z dôvodu, že uvedené nariadenie

poskytuje ucelený súhrn jednotných pravidiel o rozdelení právomoci medzi súdy členských štátov, ktoré si musia vzájomne dôverovať, že správne aplikujú uvedené pravidlá.

15 Táto zásada sa však nemôže podľa House of Lords rozšíriť aj na rozhodcovské konanie, ktoré je v zmysle článku 1 ods. 2 písm. d) nariadenia č. 44/2001 úplne vylúčené z jeho pôsobnosti. V tejto oblasti neexistuje podľa House of Lords súhrn jednotných pravidiel Spoločenstva, teda podmienka, ktorá je nevyhnutná na vznik a uplatnenie vzájomnej dôvery medzi súdmi členských štátov. Z rozsudku z 25. júla 1991, Rich (C-190/89, Zb. s. I-3855), malo navyše vyplynúť, že vylúčenie uvedené v článku 1 ods. 2 písm. d) nariadenia č. 44/2001 sa aplikuje nielen na rozhodcovské konanie ako také, ale rovnako aj na súdne konania, ktorých predmetom je rozhodcovské konanie. Rozsudok zo 17. novembra 1998, Van Uden (C-391/95, Zb. s. I-7091), mal upresniť, že rozhodcovské konanie je predmetom konania, pokiaľ je jeho cieľom ochrana práva na vyriešenie sporu prostredníctvom rozhodcovského konania, čo je prípad sporu vo veci samej.

16 House of Lords ďalej pokračuje, že keďže celá oblasť rozhodcovského konania sa nachádza mimo pôsobnosti nariadenia č. 44/2001, súdny príkaz adresovaný Allianz a Generali, ktorým sa zakazuje použiť iné ako rozhodcovské konanie a pokračovať v konaní na Tribunale di Siracusa, nemôže porušiť uvedené nariadenie.

17 Na koniec House of Lords uvádza, že súdne orgány Spojeného kráľovstva používajú „anti-suit injunctions“ už dlhé roky. Táto prax je podľa House of Lords účinným prostriedkom pre súd príslušný v mieste rozhodcovského konania, ktorý vykonáva preskúmanie tohto konania, pretože zvyšuje právnu istotu tým, že znižuje možnosti konfliktov medzi rozhodcovským rozhodnutím a rozsudkom vnútroštátneho súdu. Navyše, ak by uvedenú prax prijali aj súdne orgány ostatných členských štátov, prispela by ku konkurencieschopnosti Európskeho spoločenstva vo vzťahu ku svetovým centrám rozhodcovského konania, akými sú New York, Bermudy a Singapur.

18 Za týchto okolností House of Lords rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Je v súlade s nariadením č. 44/2001, aby súd členského štátu vydal rozhodnutie zakazujúce osobe začať konanie alebo pokračovať v konaní v inom členskom štáte na základe toho, že takéto konanie porušuje rozhodcovskú doložku?“

O prejudiciálnej otázke

19 Svojou prejudiciálnou otázkou sa House of Lords v podstate pýta, či vydanie súdneho príkazu súdom členského štátu, ktorým sa zakazuje osobe začať konanie alebo pokračovať v konaní na súdoch v inom členskom štáte z dôvodu, že takéto konanie je v rozpore s rozhodcovskou doložkou, nie je v súlade s nariadením č. 44/2001, hoci jeho článok 1 ods. 2 písm. d) vylučuje rozhodcovské konanie z pôsobnosti uvedeného nariadenia.

20 Takúto „anti-suit injunction“, ako je v spore vo veci samej, možno adresovať žalobcovi, ktorý podal alebo by mohol podať žalobu v zahraničí. Ako to zdôraznila generálna advokátka v bode 14 svojich návrhov, v prípade, že adresát takéhoto súdneho príkazu ho neuposlúchne, vystavuje sa riziku trestného stíhania za urážku súdu, za ktorú mu môže byť uložený až trest obmedzenia osobnej slobody alebo zhabania jeho majetku.

21 Spoločnosť West Tankers, ako aj vláda Spojeného kráľovstva sa domnievajú, že takýto súdny príkaz nemôže byť v nesúlade s nariadením č. 44/2001, pretože jeho článok 1 ods. 2 písm. d) vylučuje rozhodcovské konanie zo svojej pôsobnosti.

22 V tomto ohľade je potrebné pripomenúť, že na určenie toho, či daný spor patrí do pôsobnosti nariadenia č. 44/2001, sa musí prihliadať len na predmet konania (rozsudok Rich, už citovaný, bod 26). Konkrétne, pôsobnosť nariadenia č. 44/2001 je určená povahou práv, ktorým predmetné konanie zabezpečuje ochranu (rozsudok Van Uden, už citovaný, bod 33).

23 Také konanie, ako je konanie vo veci samej, ktoré sa končí prijatím „anti-suit injunction“, nemôže teda patriť do pôsobnosti nariadenia č. 44/2001.

24 Avšak, hoci konanie nepatrí do pôsobnosti nariadenia č. 44/2001, môže mať následky, ktoré zasahujú do jeho potrebného účinku, čo znamená, že môže zabrániť realizácii cieľov zjednotenia kolíznych pravidiel týkajúcich sa právomoci súdov v občianskych a obchodných veciach, ako aj voľnému pohybu rozsudkov v týchto veciach. Zvlášť je tomu tak v prípade, ak takéto konanie bráni súdu iného členského štátu vykonávať svoje právomoci, ktoré mu zveruje nariadenie č. 44/2001.

25 Preto je potrebné preskúmať, či konanie, ktoré začali Allianz a Generali proti spoločnosti West Tankers na Tribunale di Siracusa, patrí pod nariadenie č. 44/2001, a následne, aké sú účinky „anti-suit injunction“ na toto konanie.

26 V tomto ohľade je potrebné sa domnievať, tak ako to zdôraznila generálna advokátka v bodoch 53 a 54 svojich návrhov, že ak na základe predmetu sporu, teda povahy práv, ktoré sú predmetom ochrany v konaní, akým je žaloba o náhradu škody, toto konanie patrí do pôsobnosti nariadenia č. 44/2001, potom predbežná otázka o uplatniteľnosti rozhodcovskej doložky vrátane otázky jej platnosti taktiež patrí do pôsobnosti tohto nariadenia. Tento záver je potvrdený bodom 35 správy predloženej pánmi Evrigenis a Kerameus (Ú. v. ES C 298, 1986, s. 1, bod 35) týkajúcej sa pristúpenia Helénskej republiky k dohovoru z 27. septembra 1968 o súdnej právomoci a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32, ďalej len „Bruselský dohovor"). Táto správa uvádza, že incidenčné preskúmanie platnosti rozhodcovskej doložky, o ktoré žiada strana, ktorá namieta v zmysle Bruselského dohovoru medzinárodnú právomoc súdu, na ktorom bola žalovaná, patrí do právomoci tohto súdu.

27 Z uvedeného vyplýva, že námietka právomoci vznesená spoločnosťou West Tankers na Tribunale di Siracusa založená na existencii rozhodcovskej doložky vrátane otázky jej platnosti patrí do pôsobnosti nariadenia č. 44/2001 a prináleží výlučne tomuto súdu rozhodnúť o tejto námietke, ako aj o svojej vlastnej právomoci podľa článku 1 ods. 2 písm. d) a článku 5 bodu 3 tohto nariadenia.

28 Zabrániť prostredníctvom „anti-suit injunction" súdu členského štátu, ktorý má za normálnych okolností v súlade s článkom 5 bodom 3 nariadenia č. 44/2001 právomoc vyriešiť spor, aby rozhodol podľa článku 1 ods. 2 písm. d) nariadenia č. 44/2001 o aplikácii tohto nariadenia v spore, ktorý mu bol predložený, nevyhnutne znamená odňať mu právomoc rozhodnúť v zmysle nariadenia č. 44/2001 o svojej vlastnej právomoci.

29 Z uvedeného v prvom rade vyplýva, tak ako to uviedla generálna advokátka v bode 57 svojich návrhov, že taká „anti-suit injunction", ako je vo veci samej, nerešpektuje všeobecnú zásadu vyplývajúcu z judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa Bruselského dohovoru, podľa ktorej každý súd sám určuje v zmysle pravidiel, ktoré sa naň vzťahujú,

či má právomoc vyriešiť spor, ktorý sa mu predložil (pozri v tomto zmysle rozsudok Gasser, už citovaný, body 48 a 49). Je vhodné pripomenúť, že nariadenie č. 44/2001 nepovoľuje okrem niekoľkých obmedzených výnimiek, ktoré nie sú relevantné vo veci samej, preskúmanie právomoci súdu členského štátu súdom iného členského štátu (rozsudky z 27. júna 1991, Overseas Union Insurance a i., C-351/89, Zb. s. 3317, bod 24, ako aj Turner, už citovaný, bod 26). Táto právomoc je priamo určená pravidlami stanovenými uvedeným nariadením, ktoré sa týkajú jeho pôsobnosti. Súd jedného členského štátu teda nemá v žiadnom prípade lepšie postavenie na to, aby rozhodol o právomoci súdu iného členského štátu (rozsudky Overseas Union Insurance, už citovaný, bod 23, a Gasser, už citovaný, bod 48).

30 Ďalej, takáto „anti-suit injunction“ nielenže bráni súdu iného členského štátu vo výkone právomoci, ktoré mu zveruje nariadenie č. 44/2001, teda aby rozhodol na základe pravidiel definujúcich vecnú pôsobnosť tohto nariadenia, na základe jeho článku 1 ods. 2 písm. d), či sa uvedené nariadenie bude aplikovať, ale súčasne aj podkopáva dôveru, ktorú členské štáty vzájomne priznávajú svojim súdnym systémom a orgánom a na ktorej je postavený systém právomoci nariadenia č. 44/2001 (pozri v tomto zmysle rozsudok Turner, už citovaný, bod 24).

31 Na záver, pokiaľ by sa prostredníctvom „anti-suit injunction“ zabránilo Tribunale di Siracusa, aby preskúmal predbežnú otázku o platnosti alebo uplatniteľnosti rozhodcovskej doložky, jedna zo strán by sa mohla vyhnúť konaniu len tým, že by sa odvolala na uvedenú doložku, a žalobcovi, ktorý ju považuje za neplatnú, neúčinnú alebo nespôsobilú na použitie, by sa uzavrel prístup na súd, na ktorý sa obrátil podľa článku 5 bodu 3 nariadenia č. 44/2001, a tým by bol pozbavený formy súdnej ochrany, na ktorú má právo.

32 V dôsledku toho taká „anti-suit injunction“, ako je v spore vo veci samej, nie je v súlade s nariadením č. 44/2001.

33 Tento záver potvrdzuje aj článok II ods. 3 Newyorského dohovoru, podľa ktorého súd zmluvného štátu, u ktorého sa podala žaloba v záležitosti, o ktorej strany uzavreli rozhodcovskú doložku, odkáže strany na rozhodcovské konanie na žiadosť jednej z nich, ledaže zistí, že spomenutá dohoda je neplatná, neúčinná alebo nespôsobilá na použitie.

34 Vzhľadom na úvahy uvedené vyššie treba na položenú otázku odpovedať tak, že vydanie súdneho príkazu súdom členského štátu, ktorým sa zakazuje osobe začať konanie alebo pokračovať v konaní na súdoch v inom členskom štáte z dôvodu, že takéto konanie je v rozpore s rozhodcovskou doložkou, nie je v súlade s nariadením č. 44/2001.

O trovách

35 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

Vydanie súdneho príkazu súdom členského štátu, ktorým sa zakazuje osobe začať konanie alebo pokračovať v konaní na súdoch v inom členskom štáte z dôvodu, že takéto konanie je v rozpore s rozhodcovskou doložkou, nie je v súlade s nariadením Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach.

Podpisy